

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZGODOVINO

MATIJA BRUS

**Gospodarstvo v britanski Indiji in njegov vpliv na razvoj
in delovanje nacionalnega gibanja**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZGODOVINO

MATIJA BRUS

**Gospodarstvo v britanski Indiji in njegov vpliv na razvoj
in delovanje nacionalnega gibanja**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Kornelija Ajlec

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program prve stopnje Zgodovina;
Dvopredmetni univerzitetni študijski
program prve stopnje Geografija

Ljubljana, 2019

Povzetek

Gospodarstvo v britanski Indiji in njegov vpliv na razvoj in delovanje nacionalnega gibanja

V nalogi je prikazana korelacija med gospodarskim razvojem ter političnim dogajanjem v Indiji, v času britanske nadoblasti. Za čas pred kolonialno zasedbo in zlasti za obdobje Mogulskega imperija, se je gospodarsko-ekonomsko indijska družba delila na zaprte vaške skupnosti (imenovane kaste) in bolj razvita mesta. S prihodom Angležev se je takšna ureditev spremenila, saj so ti uvedli kapitalizem, krščansko vero in popolnoma drugačno miselnost. Začela se je industrializacija Indije, ukinjanje starih vaških sistemov in zapiranje tradicionalnih industrijskih obratov. Sledilo je politično povezovanje Indijskih intelektualcev, kjer je glavno vlogo prevzel Mahatma Gandhi. V dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja je prišlo do napetih razmer v družbi, gospodarstvu in politiki. Vse več je bilo nesoglasij med Indijskim kongresom, ki je bil glavno indijsko politično telo in britansko vlado. Gospodarsko je Indija beležila le majhno rast, prihajalo je celo do deindustrializacije in posledično do povečevanja agrarnega prebivalstva, prav tako je med ljudstvom rasel delež brezposelnih. Po drugi svetovni vojni je bil britanski imperij popolnoma izčrpan, kar je Indija izkoristila in si leta 1947 zagotovila osamosvojitvev.

Ključne besede: Indija, Britanska Indija, gospodarstvo, gospodarski razvoj, politično dogajanje, politični konflikti.

Abstract

The economy in British India and its impact on the development and functioning of the national movement

In this assignment we can see correlation between economic development and political situation in India, during the reign of Great Britain. Before colonial India, especially during Moghul empire, economically Indian society had typical closed village communities known as caste and more developed cities. With the arrival of the English things changed, because they brought capitalism, Christianity and completely new mentality. They started with the industrialization of India, abolition of caste and closing of traditional industrial plants. Thus began political

connection between Indian intellectuals, where Mahatma Gandhi played a major role. In 20's and 30's conditions were tense in society, economy and politics. There were more and more disagreements between Indian Congress, which was main political organization in India and british government, economically, India saw only small growth, even deindustrialization was occuring and consequentially there was even more agrarian population and unemployment among people. After the 2nd world war the British Empire was completely exhausted, which India used to gain independence in year 1947.

Key words: India, British India, Indian economy, economic development politics , political conflicts.

Kazalo

1. Uvod.....	1
2. Gospodarstvo in njegove značilnosti v predkolonialni Indiji.....	2
2.2. Značilnosti tradicionalnih vaških skupnosti in njihov pomen za gospodarstvo	2
2.3. Značilnosti mestnega življenja in njegov gospodarski pomen	3
2.4. Prihod Evropejcev in obdobje Mogulskega imperija	5
3. Britanski imperij v Indiji	6
3.1. Vplivi britanske nadoblasti.....	7
3.2. Razvoj nacionalnega gibanja kot posledica transformacije indijske družb	8
3.2.1. Spremembe v kmetijstvu	9
3.2.2. Zaton mestnih in vaških obrti ter industrij.....	11
3.2.3. Razvoj modernih indijskih industrij	13
3.3. Začetek političnega povezovanja	15
4. Zaton Britanskega imperija in bitka za neodvisnost Indije	17
3.1. Začetek Gandhijevega delovanja in Amritsarski masaker	17
4.2. 20-leta: obdobje dualizma v indijski politiki in zahteve po gospodarskih reformah ter avtonomnosti	19
4.3. 30-ta leta: Gibanje civilne neposlušnosti, večja moč Kongresa in njegov odnos do gospodarske situacije v državi.....	21
4.4. Zadnja leta Britanskega imperija: 2. svetovna vojna, gibanje za neodvisnost in neodvisnost Indije leta 1947.....	23
4.4.1. Gospodarsko stanje v času osamosvojitve.....	24
5. Zaključek.....	26
6. Viri in literatura	27

1. Uvod

V nalogi, ki bo predstavljena v nadaljevanju, bo obravnavana tematika indijskega gospodarstva in vpliva le-tega na politično dogajanje v Indiji, v času 19. in 20. stoletja. Kot glavno vprašanje sem si zastavil, koliko so spremembe v indijskem gospodarstvu in posledično v družbi, dejansko vplivale na razvoj političnih dogodkov v Indiji. Kot metodologijo sem v nalogi uporabljal tematsko analizo dokumentov. Uporabljal sem pisne zgodovinske vire, ki so bili tako neosebni kot tudi osebni. Kot glavni cilj naloge sem si postavil predvsem podrobneje spoznati razmere v Indiji, v času kolonialne nadoblasti. Poleg tega sem še želel preplesti gospodarsko politično dogajanje, da bi kar se da ustrezno prikazal odvisnost med obema dejavnostima. Kot poslednji večji cilj v nalogi pa je bila ugotovitev ali so Britanci s svojo politiko in kapitalističnim sistemom Indiji pomagali ali jo porinili še bolj v ozadje.

2. Gospodarstvo in njegove značilnosti v predkolonialni Indiji

Čeprav bom v svoji nalogi obravnaval predvsem obdobje gospodarskega razvoja in vpliva le tega na nacionalne težnje med indijskim prebivalstvom pod Britanskim gospostvom, je potrebno najprej pogledati ekonomske in gospodarske značilnosti indijske družbe pred prihodom kolonialistov, ki so kasneje upravljali s premoženjem v državi. Za lažje razumevanje kasnejših dogodkov in gospodarskih novosti, ki so vplivale tudi na razvoj političnega življenja in teženj v Indiji, je potrebno pregled pričeti že v 16. stoletju, ko so Hindujci in kasneje Mogulci s svojim kraljestvom vladali državi, saj so že tukaj vidne zasnove in poteze indijske družbe, ki je do svoje osamosvojitve leta 1947 prešla številne faze razvoja.

2.2. Značilnosti tradicionalnih vaških skupnosti in njihov pomen za gospodarstvo

Glavna značilnost takratne družbe kar se tiče ekonomije in gospodarstva, so bile samozadostne vasi, ki so temeljile na enostavnemu kmetijstvu in obrti. Imele so več stoletno tradicijo, kljub različnim religijam, kraljestvom in vojnem, ki so bila skozi stoletja navzoča na območju Indije. Kmečke družine so imele zemljo, ki so jo iz generacije v generacijo obdelovale, vendar zemlja ni bila v njihovi privatni lasti, kar je glavna razlika v primerjavi z evropskim fevdalnim sistemom. Kljub temu, da so različni vladarji skozi zgodovino želeli čim večje ozemlje in moč na indijskem podkontinentu, pa sistema znotraj tradicionalnih indijskih vasi niso skušali spreminjati, temveč se borili zgolj za nadoblast nad njimi. To se je spremenilo kasneje ob prihodu Britancev in nastopu njihove nadoblasti, ko so ravno s posegi v tradicionalno vaško življenje in kmetijsko pridelavo domačinov zanetili veliko nasprotovanje njihovim metodam. Presežek pridelka v vaseh je šel vladarju, ki je v tistem času vladal nad določeno regijo v državi, vendar se je zaradi velikega števila ljudi v skupnosti večina pridelkov porabila kar znotraj vasi. Poleg kmetov so bili vključeni tudi industrijski delavci (kovači, tesarji, lončarji, ...).¹ Zaradi zaprtosti teh združb in odsotnosti izmenjave pridelkov z zunanjim svetom, je bil odsoten pojav trga. Razlogi za zaprt sistem brez trga je bil tudi v tem, da so naravne materiale za gradnjo,

---

¹ Desai, A.R. *Social background of Indian nationalism*. 5. izdaja. Indija: Popular Prakashan, 1976, 7-10.

kmetijske ali obrtne izdelke in domačo uporabo, večinoma imeli v bližini vasi, na primer bombaž je rasel skoraj po celotnem območju Indije, lesa je bilo veliko, železo pa je bilo včasih potrebno pripeljati od drugod, vendar so imeli v vaseh določene ljudi, ki so bili zadolženi za oskrbo s potrebnimi surovinami. Domačini so bili takega zaprtega in samozadostnega sistema vajeni, vendar je bila za širšo gospodarsko moč države produktivnost zelo nizka in ni botrovala k napredku prebivalstva. Zastarela orodja in tehnike so po več stoletij ostala nespremenjena, sistem kast je temeljil na dedovanju, kar je vključevalo tudi dednost poklicev in so že tako vnaprej določili vlogo posameznikov v družbi.² Dodatne dokaze glede hierarhije in determiniranosti indijskega podeželja sem pridobil iz izbrane literature, kjer na primeru vasi Shivapur avtor upodablja hierarhijo socialnih statusov med vaščani. Najbolj cenjeni so bili duhovniki, za njimi kmetje, zlatarji, mizarji in kovači. Manj cenjeni so bili prodajalci olj, lastniki trgovin s čajem, brivci in nekateri ostali. Na dnu družbene lestvice pa so bili recimo delavci, pometalci in usnarji. Tako so poklici bistveno vplivali na socialni status in vlogo vaščanov, vendar se zaradi dolge tradicije ljudje niso pritoževali in sprejeli svoj položaj znotraj vaškega ustroja, imenovanega kasta.³ Kaste so bile širše zaokrožen gospodarski in družbeni pojav, znotraj katerega je prav vsak individuum imel določeno vlogo in pomen. Zgoraj izpostavljeni poklic duhovnika, ki je bil takrat najbolj spoštovan in bolj izobražen kot ostali, je bil na čelu kast, ta sloj so poimenovali kot Brahmine. Ti so bili zadolženi za najvišje funkcije v kasti, ki so vključevale vodenje obredov v hindujskih templjih, vodenje porok vključno s hvalnicami in molitvami ter organiziranje dela znotraj vaških skupnosti. Poleg Brahmninov so imele kaste tudi svete, ki so bili sestavljeni iz starejših vaščanov. Sveti so bili neuradne narave in so se uporabljali le v primeru, da so težave nastopile izven meja lastne vasi.⁴

2.3. Značilnosti mestnega življenja in njegov gospodarski pomen

Mesta so imela drugačno vlogo kot vasi in so se delila na tri tipe: religiozne, politične ali komercialne oz. trgovske prestolnice posameznih kraljestev ali imperijev. Politično vplivna mesta so bila navadno glavna mesta, kjer so bile koncentrirane najbolj pomembne zgradbe, vladarji in drugi vplivnejši ljudje v kraljestvu ali imperiju. Religiozno pomembna mesta so bila

---

² Desai, *Social Background of Indian nationalism*, 10-13.

³ Ishwaran, K. *Tradition and economy in village India*. London: Routledge & Kegan Paul, 1966, 26.

⁴ Rosen, George. *Peasant Society in a Changing economy*. Združene države Amerike: University of Illinois Press, 1975, 170-171.

verska središča, za to nalogo pa nas najbolj zanimajo trgovska mesta, ki so običajno ležala na strateško pomembnih točkah, kot so obalni pasovi, območja ob plovnih rekah ali na prometnih vozliščih. V teh mestih je cvetela tradicionalna obrt, večkrat so bila locirana tudi v bližini raznih rudnikov. Predvsem svinec, živo srebro in železo so bile najbolj donosne industrijske surovine. Omenimo lahko razvijajočo se steklarsko industrijo, ki je v takratnem času požela veliko zanimanja med interesenti. V industrijsko razvitih mestih so nastajali za državo in politični vrh najbolj pomembni izdelki, poleg tega so tukaj kovali orožje za vojsko in gradili nekatere izjemne stavbe, med katerimi velja omeniti eno od današnjih svetovnih čudes, Tadž Mahal, ki je sicer nastal kasneje, v času razvitega Mogulskega imperija. Za razliko od vasi je bil napredek v industriji in obrti v mestih velik in nekateri izdelki so bili že takrat svetovno občudovani in vzbudili še večje zanimanje kolonialnih velesil. Industrija je bila raznolika, saj so poznali vse od razkošne, ki je oskrbovala bolj eminentne ljudi, pa do lokalizirane, ki je delovala v precej manjšem obsegu, predvsem za lokalne potrebe.⁵ Tudi industrijske delavce so delili na tiste, ki so delali samostojno, ali tiste, ki so bili najeti s strani države ali državnih korporacij. Podobnost glede na vaške skupnosti je bila v tem, da je bila razvitost trga zelo skromna, vendar v tem primeru ne zaradi nezmožnosti pridelovanja kakovostnih izdelkov, ki bi se prodajali na trgu, ampak zaradi napačne industrijske politike. Izdelki so bili narejeni po meri majhne skupine vplivnejših ljudi, ki so imeli specifične in drugačne zahteve kot ljudstvo. Oskrbo vasi z vsakodnevnimi izdelki so prevzele manjše lokalne industrije, tako so prestižnejši industrijski obrati ostali omejeni na izdelavo nevsakdanjih izdelkov, ki so omejevali večjo moč na trgu. Posledice omejitve pri trgovanju z zaprtimi vaškimi skupnostmi je bila odvisnost industrijskih delavcev od vladarja ali večjih fevdalcev na ekonomskem in političnem področju. Kljub neizkoriščenemu potencialu trgovanja, so bili mestni prebivalci v povprečju vseeno bogatejši in mobilnejši kot v vaških skupnostih, predvsem pa seznanjeni z zunanjim svetom, kar je bilo v vaseh povsem odsotno. Za mesta so vladarji tudi namenili večino denarja, saj se v vaške skupnosti niso vtikali, zato so mesta doživljala veliko hitrejši razvoj in bila z razliko od vasi povsem drugačen svet.⁶

---

⁵ Desai, *Social Background*, 14-15.

⁶ Prav tam, 14-17, 22-24.

2.4. Prihod Evropejcev in obdobje Mogulskega imperija

Prvi so na ozemlje Indije stopili Portugalci leta 1498 v iskanju začimb in krščanske vere na vzhodu. Ob prvih stikih z domačini naj bi celo menili, da je hinduizem podoben krščanstvu, vendar ima drugačne obrede, zato so si nadejali uspešne komunikacije s prebivalci. Cilj je bil namreč zaustavitev prodirajoče muslimanske vere na vzhod Azije. Z gospodarskega vidika bolj pomembno dejstvo je bila vzpostavitev trgovske poti do Indije, za katero je poskrbel slavni portugalski pomorščak Vasco da Gama in za vedno spremenil podobo Indije. V prvih letih so si Portugalci želeli izboriti boljši položaj, da bi lahko trgovali z zahodom, vendar je bila zaradi napetosti z muslimani situacija zelo negotova. Niso uspeli vzpostaviti večje prevlade nad območjem Indije, so pa to bili začetki evropskega vključevanja v indijsko družbo, gospodarstvo in politiko.⁷

Sledilo je obdobje močnega Mogulskega imperija, ki je vladal velikemu delu Indije od druge polovice 16. stoletja do 18. stoletja, ko so začele prevladovati evropske kolonialne sile. Že v Mogulskem imperiju je prišlo do nekaterih novosti, saj je šlo za dobro razvit ustroj. Na področju kmetijstva so uvedli nekatere nove kulture kot so tobak, svila in koruza, vzpodbujali vrtnarstvo in uvedli novo poljedelsko tehniko cepljenja. Zaradi muslimanske vere in drugačnih tradicij so Mogulci dali poudarek na drugačne stvari kot tradicionalna hindujska družba, med njimi je bila tudi utrditev in nadgraditev trgovskih poti, ki so privabliale vedno več ljudi in produktov. Tudi industrija je zaživela, saj je bilo s prihodom Mogulcev vse večje povpraševanje po tekstilu, kar je posledično pomenilo vzpon tekstilne industrije v Indiji. Uporabljali so predvsem bombaž in omenjeno novo uvedeno kulturo, svilo. Poleg tekstilne, je za namene vojske zacvetela tudi vojaška industrija, kjer so delali nova orožja in druge vojaške predmete. Med vojnami za prevlado na indijskem ozemlju je prišlo do velike škode kar se tiče infrastrukture, zato so Mogulci gradili nova mesta in pomembnejše zgradbe, kar je pomenilo velik vpliv gradbene industrije.⁸

Bolj kot je bil Mogulski imperij v drugi polovici 18. in začetku 19. stoletja v zatonu, večji je bil interes evropskih kolonialistov po indijski zemlji in potencialu, ki ga je prinašala. Za prevlado so se od 16. do 18. stoletja borili predvsem štiri evropski narodi, Portugalci, Nizozemci, Francozi in Britanci. Portugalska in Nizozemska sta bili zainteresirani predvsem za trgovsko

---

⁷ Markovits, Claude, ur. *A history of modern India (1480-1950)*. Prevedla Nisha George in Maggy Hendry. London: Anthem Press, 2004, 61-63.

⁸ Markovits, *A history of modern India*, 121-131, 163-167.

povezovanje in dobiček, ki ga je prinašalo trgovanje z vzhodnimi začimbami in drugimi izdelki. Francija in Velika Britanija pa sta bili nagnjeni tudi k teritorialni premoči na indijskem podkontinentu, saj sta se zavedali strateške pomembnosti v primeru, da bi se želje uresničile.⁹ Prav začetek 19. stoletja med leti 1800 in 1825 je bilo za Indijo z ekonomskega vidika eno najbolj uspešnih obdobjih, saj naj bi bila v tem času 3. največja svetovna ekonomska sila, takoj za Kitajsko in Francijo, kar je še večalo interese evropskih kolonialnih velesil po tej deželi.¹⁰ Po dolgoletnih bojih, ko je bila Francija dokaj konkurenčen tekmeec Britancem, je v 60. letih 18. stoletja Velika Britanija prevladala v boju za oblast in pričelo se je najbolj burno obdobje v indijski zgodovini.¹¹

3. Britanski imperij v Indiji

Leta 1765 so Britanci svojo oblast vzpostavili najprej v regiji Bengal in nato skozi desetletja postopoma nabirali moč in avtoriteto na širšem ozemlju Indije. Tukaj moremo omeniti najbolj pomembno britansko trgovsko podjetje, ki je skozi leta dobilo praktično neomejeno moč in avtoriteto, to je bila Vzhodnoindijska družba.¹² Ustanovljena je bila že leta 1600 v Londonu in imela nalogo razširiti britanski trg na Indijo, skozi leta pa je dobila vse več pooblastil in si celo z lastno vojsko priborila neomajen status. Vzpon Družbe gre pripisati temu, da to ni bilo navadno združenje, temveč delegacija moči in suverenosti. Kar mislimo tukaj je preišljeno delovanje vodstva Družbe, kjer niso delali nepremišljenih potez in si potrpežljivo utirali pot do vse večjega nadzora nad nekaterimi pristanišči in trgovskimi vozlišči na indijskem podkontinentu. Vedeli so, da je takratna prevlada Mogulskega imperija prevelika, da bi lahko poskusili z znatnim povečanjem svoje interesne sfere in zato čakali na svojo priložnost. Prav pohlep in prezgodnji poskusi osvojitve večjih delov Indije sta bila glavna krvnika za neuspehe in propade nekaterih Francoskih združb. Taktično bolj dovršeni načrt Britancev je bil torej eden glavnih faktorjev, ki je uspešnost Angležev napram Francozom dvignil na višjo raven. To se je izkazalo tudi v nekaterih ključnih bojih za prevlado v kasnejših obdobjih.¹³ Razlogov za

---

⁹ Markovits, *A history of modern India*, 209-228.

¹⁰ *History of Indian economy*, chapter-V. Indija: INFILBNET Centre, 47.

¹¹ Markovits, *A history of modern India*, 231-232.

¹² Prav tam, 247.

¹³ Hunter, Sir William Wilson. *A history of British India*, vol. 2. London: Longmans, Green, and co., 1912, 5-7.

vzpostavitev take prevlade Britancev v Indiji od konca 18. stoletja pa vse do sredine 20. stoletja je več in težko izpostavimo samo enega. Iz finančnega vidika je seveda pomembno to, da je bila Britanska vzhodnoindijska družba premožna in je lahko plačevala Indijce za usluge v vojski ter si v 18. stoletju nabrala že več kot 150.000 plačanih indijskih vojakov. Drugi pomemben faktor, ki ga izpostavlja veliko zgodovinarjev, je odsotnost nacionalne pripadnosti, saj so države znotraj Indije med seboj delovale drugače in imele različne lastnosti, zaradi katerih se pri prodiranju Britancev v notranjost kontinenta, niso povezale in nudile večjega odpora. Po dolgoletnih bojih s posameznimi kraljestvi in ljudstvi na indijskem podkontinentu so Britanci prek Vzhodnoindijske družbe vzpostavili oblast na večjem delu Indije.¹⁴

Družba pa je kasneje začela izgubljati na moči in po koncu Napoleonovih vojn v Evropi so se Britanci odločili, da moreta biti britanska krona in parlament bolj vključena v dogajanje in odločitve, ki jih sprejema Družba. Obdobje britanske Indije lahko tako delimo na dva dela, od leta 1818 do 1858, ko datiramo začetke tako imenovanega Britanskega Raja in zaton vzhodnoindijske družbe ter najpomembnejše obdobje kolonialne Indije, ki mu bomo posvetili tudi posebno pozornost, to je čas vladanja britanske krone od 1858 pa vse do osamosvojitve Indije leta 1947. Obdobji razmejuje Sepojški upor ali Prva indijska vojna za neodvisnost leta 1857, ko je po vsesplošni vstaji Indijskega naroda proti britanski oblasti, morala Velika Britanija mobilizirati dodatne vojake za ohranitev primata v Indiji. Ta upor je odločilno vplival na nadaljnje reforme in spremembo oblasti, ki je pripadla kroni, saj so se Britanci začeli bati za svoj položaj v državi.

3.1. Vplivi britanske nadoblasti

Velika Britanija je po zgledu kapitalizma, ki je začel prevladovati v razvitih evropskih državah, ta sistem začela vpeljevati tudi v indijsko družbo. Vendar za razliko od evropskih razmer, kjer so v posameznih državah kapitalističen trg vzpostavili domači kapitalistični razredi, se je v Indiji ves kapital stekal v britanske roke. Prav nov ekonomski sistem je v indijski družbi pustil največje posledice, saj je bila Indija v preteklosti večkrat politično podrejena določenemu narodu ali ljudstvu, sistem azijskega tipa fevdalizma pa se ni spreminjal.¹⁵ Kapitalistična Velika

---

¹⁴ Markovits, *A history of modern India*, 247-251.

¹⁵ Desai, *Social Background*, 30-32.

Britanija je bila kulturno, politično, ekonomsko in socialno bolj solidarna kot indijska družba, poleg tega se je razvil občutek nacionalne pripadnosti, kar je pomembno vplivalo na to, da skoraj ni bilo Britanca v Indiji, ki bi želel škodovati interesom krone, medtem ko so številni Indijci zaradi odsotnosti nacionalne identitete celo pomagali Britancem pri zavzetju Indije. Za uveljavitev in vzpostavitev učinkovitega kapitalističnega sistema so morali Britanci tudi izobraziti in vpeljati indijsko družbo, da bi ta kar se da učinkovito prispevala k britanskim gospodarskim in finančnim interesom. Zato lahko rečemo, da je indijska država doživljala ne samo politično prestrukturiranje temveč transformacijo celotne indijske družbe. Posledice so bile vidne tako na vasi, kjer so propadale nekatere tradicionalne obrti in povezave med skupnostmi, kot tudi v mestih, kjer je prav tako izginjal razred obrtnikov, pojavljale pa so se moderne industrije in povezave med mesti ter posledično tudi nov razred kapitalistov, industrijskih delavcev in trgovcev.¹⁶ V gospodarskem smislu je prišlo do petih tez, ki nekako povzemajo vpliv Britanskega kolonializma v Indiji. Prva govori o negativnih vplivih kolonializma in izčrpavanju indijskih sredstev in s tem posledično moten gospodarski vzpon Indije. Druga negativno označuje prisiljeno komercializacijo in s tem povečano brezposelnost kmetov in obrtnikov, ki so se ujeli v spletke posojalcev denarja. Tretja govori o komercializaciji iz hrane v neživilske izdelke in posledičnih lakotah v 2. polovici 19. stoletja in začetku 20. stoletja. Četrta teza govori o deindustrializaciji na račun industrializacije v Veliki Britaniji, kar je za sabo pustilo propad številnih tradicionalnih industrij. Zadnja točka pa govori o javnih dobrinah, železnicah ter ostalih novostih in njihovem vplivu na množice.¹⁷ Ker so teze večinoma pokazatelj negativnih posledic britanske oblasti skozi oko indijskega ljudstva in intelektualcev, moramo na stvari pogledati tudi iz drugega vidika in situacijo oceniti objektivno, kar bo tudi prikazano v nadaljevanju naloge.

3.2. Razvoj nacionalnega gibanja kot posledica transformacije indijske družb

Uničenje ekonomskega sistema in spremembe v družbi so bile tudi povod za razvoj nacionalnega gibanja v Indiji. Velik razvojni napredek je imel za državo tako pozitivne kot negativne posledice in je zgodovinski napredek Indijskega ljudstva po eni strani izboljšal, po drugi pa oviral naravni razvoj družbe. Kapital in vnos sodobnejših metod in tehnik v

---

¹⁶ Desai, *Social Background*, 33-35.

¹⁷ Roy, Tirthankar. *The economic history of India*, A review. Delhi: Oxford University Press, 2000, 7.

gospodarstvo in na splošno družbo v Indiji, je imel pozitiven začetni odziv pri takratnih Indijskih politikih.¹⁸ Zagovorniki industrializacije so gledali predvsem z vidika učinkovitosti na ekonomskem področju, saj so uvideli vse prednosti, ki sodijo k avtomatiziranemu sistemu izdelovanja produktov. Z minimalnim vnosom energije so si lahko ljudje masovno privoščili izdelke za lastno zadovoljstvo, tudi tiste, ki so bili takrat smatrani kot razkošni produkti. Podporniki razvoja masovne industrije so torej zaradi pozitivnih lastnosti menili, da si Indija enostavno ne more privoščiti, da bi še naprej ostala pri nizki proizvodnji, bazirani na starih gospodarskih in industrijskih sistemih in ne bi izkoristila priložnosti, ki jo je ponudila britanska vladavina in prihod njihovega tehnološkega znanja.¹⁹ Prvotni optimizem glede industrijalizacije so z leti začele zamenjevati vse večje kritike delovanja britanske politike. Nasprotniki so označevali vladavino Velike Britanije kot izkoriščevalno in zaviralno do Indijskega ljudstva. Razvoj gospodarstva so pripisovali potrebam po pridobivanju surovin za britansko industrijo in dobrobit Britanskega naroda, ne pa želji po napredku Indijcev. Zaviranje razvoja so očitali na zdravstvenem, zgodovinskem, ekonomskem, socialnem in kulturnem področju, saj naj bi se izvrševali pritiski na indijsko družbo. S tem, ko je prišlo do prve prave politične opozicije vladajočim britanskim predstavnikom, se je tudi uradno začelo indijsko nacionalno gibanje. S tem, ko so Britanci gospodarsko poenotili Indijo in v tržni proces vključili tudi do takrat zaprte vaške skupnosti, zaradi lastnih potreb, so nehote ustvarili domino efekt in začeli povezovati Indijski narod.²⁰

3.2.1. Spremembe v kmetijstvu

Prva večja sprememba je bila v novi razdelitvi zemlje, saj po starem sistemu ni bilo privatne lastnine. V nekaterih delih države so zemljo razdelili med najemodajalce (landlorde), ki so jih imenovali tudi Zemindari, ti so dajali nato lastnino v najem ali pa direktno med kmečke lastnike zemlje znano kot Ryotwari. Predvsem »landlord system« je bil med Britanskimi administratorji bolj priljubljen z administrativnega in politično-strateškega vidika. Ne samo iz kmetijskega vidika, tudi iz socialnega, so te reforme popolnoma spremenile podobo tradicionalne indijske vasi.²¹ Za plačilo davkov se je novim lastnikom zemlje določil redni znesek, ki je bil dodeljen

---

¹⁸ Desai, *Social Background*, 35.

¹⁹ Singh, Charan. *India's poverty and its solution*. Indija: Asia publishing house, 1964, 212.

²⁰ Desai, *Social Background*, 35-36.

²¹ Prav tam, 37-41.

na podlagi cenitve njegove zemlje in ne na podlagi produktivnosti. To je ob naravnih nesrečah in slabi letini vodilo v hipoteko zemlje ali njeno prodajo, kar je bil tudi nov pojav znotraj vaških skupnosti. Del kapitalističnega sistema, ki so ga Britanci uvajali v vse spektre življenja, je tudi komercializacija in namen produkcije surovin za potrebe trga. Nič drugače ni bilo niti na vasi, kjer so samozadostne kmetije, ki so prej pridelovale hrano za potrebe znotraj vaše skupnosti, sedaj morale pridelovati izdelke, ki so nato odšli na trg. Zaradi izboljšanja prometnih povezav do mest, je lahko kmet prodajal svoj pridelek, od katerega pa je zaslužek v večini moral porabiti kar za plačilo najema zemlje, ki je bilo za takratne standarde kar visoko. Zaradi naraščajočega pomena industrije v Veliki Britaniji so Britanci od kmetov zahtevali specifične surovine, ki so jih nato izvažali, s tem pa se je začela tudi specializacija kmetov. Z vidika agrikulturne družbe v Indiji so bili ti ukrepi zagotovo videni kot negativni, širše gledano pa je indijsko gospodarstvo, zaradi večje produktivnosti pri obdelovanju zemlje, naredilo korak naprej in se ekonomsko okrepilo. Nov sistem pa je kljub večji produktivnosti imel kar nekaj težav, ki so povzročale nezadovoljstvo med ljudstvom.²² Kot prvo težavo lahko izpostavimo ekstremno fragmentacijo zemlje. Razlog za to gre pripisati razdelitvi zemlje med sorodniki, ki so po starem sistemu delali na skupni vaški zemlji, ki ni več obstajala, poleg tega se je med lastniki razvil sistem oddajanja zemlje drugim ljudem in kot zadnja in verjetno tudi najbolj problematična je bila razdelitev zemlje med milijone propadlih vaških in mestnih obrtnikov. Njihov propad je pomenil tudi vse večji delež ljudi, odvisnih od kmetijstva, kar je za državo v razvoju redek pojav, vendar je v Indiji od leta 1891, ko je bilo 61% ljudi odvisnih od kmetovanja, leta 1931 številka narasla na 75%. Ta fenomen so poznali kot proces deindustrializacije Indije, ko propadle obrtne industrije, ki so predstavljale velik del gospodarstva države, Britanci tega niso znali nadomestiti s proporcionalnim razvojem moderne industrije. Poleg novega sistema so kmetovalce pestile še številne druge težave. Prizadele so jih hude naravne nesreče v obliki suše ali poplav, ki so drastično poslabšale letino. Davki so bili uvedeni tudi na nekatere izdelke kot so kerozin, olje in sol. Država je imela lastništvo nad gozdovi, iz katerih kmetje niso mogli uporabljati lesa za gorivo ali gradnjo. Zaradi tega so kot gorivo uporabljali kravje iztrebke, kar je pomenilo, da ga je bilo manj za gnojilo v poljedelstvu. Vse se je odvijalo vzročno-posledično, saj zaradi revščine kmet ni mogel skrbeti za dobro stanje goveda in s tem še znižal produktivnost svoje kmetije. Prihajalo je do nezmožnosti plačevanja davkov in zadolžitvev, kar se je kazalo v izgubi zemlje in s tem lastnine.²³ To je bil nekakšen začaran krog, ki se je neprestano povečeval in poglobljajal revščino ter zadolženost med najnižjim slojem v družbi. Na drugi strani pa je nov sistem za

---

²² Desai, *Social Background*, 41-45.

²³ Prav tam, 51-56.

nekatero prinašal vse večji vpliv in moč. Ta razred imenujemo agrarni proletariat. V lasti so imeli večje posestvo in zaposlovali vse večji delež agrarnih delavcev, ki so ostali brez zemlje. S tem, ko so revnejši kmetje zaradi zadolženosti ostali brez zemlje, je ta prišla v roke bogatih velelastnikov, med katerimi so bili tudi razni trgovci in posojevalci denarja, ki se s kmetijstvom sploh niso ukvarjali. Posledica nepovezanosti z zemljo je bila odsotnost interesa glede izboljšanja tehnologije v kmetijskih dejavnostih. Svojo veliko posest so dajali v najem manjšim posestnikom, ki so jo nato še naprej dajali v najem revnejšim. Iz tega se je razvila nekakšna hierarhija v kmetijstvu v Indiji. Tematika agrikulture v britanski Indiji je zelo zapletena, saj so spremembe prinašale veliko pozitivnih in negativnih posledic tako za Indijo kot za Veliko Britanijo. Pospešeno razslojevanje in vse večja revščina nižjih slojev sta definitivno pustili negativen pečat na družbo. Po drugi strani pa sta unifikacija Indijskega gospodarstva na državnem nivoju in gospodarska rast Indije definitivno pomagali pri združenju Indijcev v enoten narod s skupnim ciljem, kar je prispevalo k političnem gibanju v boju za neodvisnost.²⁴

3.2.2. Zaton mestnih in vaških obrti ter industrij

Pri prejšnjem poglavju smo se posvetili številnim težavam kmetovalcev v tem času. Še slabše se je godilo obrtnikom, ki so tako v vaseh kot v mestih propadali eden za drugim. Vaški obrtniki so v preteklosti skrbeli za izdelke znotraj zaprtih vaških skupnosti, zato niso imeli zunanje konkurence, kar je povzročilo slabše tehnične sposobnosti, ki se niso mogle meriti s strojno narejenimi izdelki iz Britanije ali od drugod. Glavni razlog je bila torej nekonkurenčnost na trgu, poleg tega pa so s postavitvijo železnice izdelki lažje prihajali do vasi, kar je pomenilo propadanje vaških obrti. Nekateri so se prilagodili tako, da so odšli v mesta in se tam zaposlili v modernih industrijskih obratih. Tudi lakota prebivalstva je vplivala na obrti, saj so v najtežjih časih obrtniki morali delati na drugih področjih, da bi kar se da pomagali družini in sovaščanom. Mnogi so se zaradi pomanjkanja sredstev preusmerili v kmetijstvo, kar je pomenilo večji delež kmečkih delavcev, s čimer se je v Indiji porušilo ravnotežje med kmetijstvom in industrijo, ki je bilo v starih vaških skupnostih vzpostavljeno. Ker se moderna industrija ni razvila po željah Britancev, so nekateri vaški obrtniki vseeno preživeli in bili pomemben faktor pri oskrbi prebivalstva z dobrinami, poleg tega pa so razvili tudi močnejšo zavest in občutek nacionalne

---

²⁴ Desai, *Social Background*, 58-69.

pripadnosti, kot kmetje. Vse do danes so se ohranili kot velik delež industrializiranega indijskega prebivalstva.²⁵

Na drugi strani so še bolj nagel in popoln zaton doživeli obrtniki v mestih. Razlogov za to je bilo več, lahko pa izpostavimo porast zunanjega vpliva nove sile v državi in konkurenco bolj razvitih industrijskih oblik ter izginotje domačih Indijskih sodišč. Začetek propadanja mestnih obrtnikov se je začel že z osvajanjem ozemlja s strani Vzhodnoindijske družbe. S pogodbami, ki jih imela s kralji, so uvažali potrebne surovine in tako je že v 17. in prvi polovici 18. stoletja sledil upad zainteresiranost za mestno obrt in industrijo. Naslednji udarec je sledil, ko so Britanci ukinili izdelovanje izdelkov za najvišje sloje v indijski družbi, na katerih so temeljile njihove obrti. Prav tako je velik udarec mestna obrt doživela ob ukinitvi posameznih držav znotraj indijskega podkontinenta, saj so zanje izdelovali vojaške in druge izdelke, ki niso bili več potrebni. Tudi nekatere odločitve indijskega političnega vrha, kot je prepoved izvažanja indijskih izdelkov na britanski trg, so v bistvu oslabile obrtnike in dale nekakšno protekcijo Britanskim proizvajalcem.²⁶ V času, ko je Vzhodnoindijska družba imela v delih države že precejšnjo politično moč in gospodarski monopol, so obrtnikom ukazali, da za potrebe trga izdelujejo produkte po nižji ceni, ki ne sme biti višja od britanskih izdelkov. Leta 1813 je v Veliki Britaniji postal tudi politično pomemben industrijski razred in razbil monopol Vzhodnoindijske družbe, kar je od takrat naprej pomenilo svoboden trg za vse britanske trgovce. Ti niso prišli v Indijo, da bi kupili indijske proizvode, temveč da bi utrdili trg za produkte izdelane v Angliji in pridobili potrebne naravne surovine za potrebe angleške industrije. Z raznimi ukrepi sta torej Družba in politično ozadje v Angliji zatirala obrtnike, ki so bili proti koncu bolj podobni neki vrsti sužnjem in se niso ohranili skoraj v nobenemu delu države. Zato so za razliko od vasi ostali skoraj nezastopani in danes veljajo za relikvijo preteklosti. Iz navedenih razlogov za zaton in propad obrtnikov na vasi in v mestu lahko vidimo, da ta v večini ni bil posledica podjarmljenja s strani modernejši industrije, temveč je do tega prišlo zaradi političnih in socialnih pritiskov britanskih kolonialistov in vplivnežev.²⁷

---

²⁵ Desai, *Social Background*, 92-96.

²⁶ Prav tam, 79-82.

²⁷ Prav tam, 83-89.

3.2.3. Razvoj modernih indijskih industrij

Za lažje razumevanje gospodarske situacije v Indiji lahko povemo, zakaj so se Britanci sploh lotili industrializacije Indije in kakšni so bili njihovi glavni cilji. Nedvomno tukaj ni šlo za altruistično potezo, ampak možnost izboljšanja stanja na domačih tleh. Tako pridemo do prvega motiva in sicer povečanje nacionalnega dobička, kar gre z roko v roki z naslednjim ciljem, to je zmanjšanje revščine in kot zadnje tudi bolj enakomerna razporeditev dobičkov. Zato gre razumeti tudi nekatere britanske ukrepe, ki so v boju za preživetje v času nemirov v Evropi, zgolj želeli izboljšati stanje v domovini.²⁸

Ustanovitev strojnih industrij v času britanske oblasti nad Indijo je imela ključen pomen za konsolidacijo nacionalnega gospodarstva v državi. Z razvojem družbene sile je tudi pomembno vplivala na razvoj indijskega nacionalizma in nacionalističnih teženj. Res je, da je bila industrija nezadostno razvita in neuravnotežena v primerjavi z nekaterimi drugimi deli sveta, vendar je za sabo pustila stvari, ki so pomembno vplivale na razvoj celotnega indijskega prebivalstva v modernejšo družbo z novimi pogledi na svet. Kot najpomembnejšo posledico industrializacije lahko izpostavimo moderna industrijska mesta, ki so postala center socialnega, političnega in kulturnega življenja v Indiji ter izvor vseh progresivnih političnih in družbenih gibanj. Drugi pomembnejši stranski produkt kapitalizma in industrializacije sta bila nova socialna razreda, ki sta odločilno pripomogla k nacionalnemu gibanju in njegovim težnjam, imenujemo ju buržoazija in proletariat. Konflikt med razredoma je v kapitalizmu stalnica, zaradi različnega socialnega in finančnega statusa v družbi, vendar doprinaša k različnim težnjam in gibanju družbe iz česar tudi kasneje nastanejo težnje po osamosvojitvi. Tega v starem zaprtem sistemu, kjer je imel vsak določeno nalogo in vlogo v družbi, ki jo je izpolnjeval, ni bilo mogoče, saj ni prihajalo do večjih teženj po spremembi družbene in politične ureditve države.²⁹

Za razvoj moderne industrije v Indiji je bil primaren pogoj izgradnja železniških povezav v sredini 19. stoletja. Zaradi velikega komercialnega, socialnega in naravnega potenciala Indije, so Britanci menili, da bi gradnja železnic dodatno doprinesla k produktivnosti in njihovem dobičku.³⁰ Do leta 1910 je imela Indija že 4. največji sistem železnic na svetu. Kljub množični gradnji železnic, ki so prinašale vrsto ugodnosti, so bile te večinoma samo za Angleže. Indijci so očitali, da razen zaposlovanja nekvalificiranih delavcev, od železnic niso imeli nič,

---

²⁸ Hambrook, Jana in Hauptman, Sebastian. *Industrialization in India*. Dublin: The university of Dublin, 1999, 1.

²⁹ Desai, *Social Background*, 102-103.

³⁰ Prav tam, 103-104.

saj niso od njih prejeli ne denarja ne izkušenj pri modernem inženiringu.³¹ Po vzpostavitvi povezav so Britanci razvili industrijske obrate, vendar se osredotočili na plantažne industrije kot so indigo, čaj in kava. Poleg tega so namestili mline za bombaž in juto, ki so ju pridelovali ter začeli z izkopom premoga v rudnikih. Leta 1880 so bile to edine prave moderne industrije v državi. Do konca 19. stoletja je industrijska produktivnost vztrajno rasla in uveljavljale so se nove industrije, ki so vključevale nafto, kalijeve nitrare, mangan in druge naravne surovine.³² Poleg težke industrije moramo zaradi pomembnosti pri gospodarski rasti Indije omeniti tudi razvoj zunanje trgovine. Že z letom 1869, ko je bil zgrajen Sueški prekop, je trgovina skokovito narasla, saj se je pot iz Evrope do indijskih pristanišč izrazito skrajšala. Od leta 1850 do 1885 je trgovina narasla za štirikrat, polovica uvoženih izdelkov je bila iz Anglije, tri četrtine izvoza Indije pa so predstavljali produkti indijskega poljedelstva.³³ S tem so bili na začetku zadovoljni tudi v indijskih političnih krogih, vendar se je rast od leta 1895 naprej nekoliko upočasnila, predvsem bombažna industrija je bila na udaru, razlog pa je bila deterioracija ekonomskega stanja v državi. Gibanje Swadeshi, s katerim je začel Nacionalni kongres, je zahtevalo izboljšanje in ekspanzijo industrijo v Indiji, kar se je začasno zgodilo, ko so zgradili dodatne mline za pridelavo bombaža in jute, medtem ko je premogovniška industrija rasla neodvisno od gospodarskega stanja v državi, zaradi povečanega povpraševanja po tem fosilnem gorivu. Kljub konstantni rasti industrije v državi, je bil industrijski napredek napram nekaterim razvitim državam, vseeno nizek. Tudi v tem primeru je več razlogov za počasnejšo industrijsko rast, med katerimi je zagotovo odsotnost tehničnega kadra, saj je bilo izbraževanje zanje skromno. Vse evropske velesile so imeli pri industrijskem razcvetu podporo političnega vrha, ki je vzpodbujal in investiral v industrijske obrate, kar pa v Indiji ni bilo mogoče, saj je bil indijski parlament pokorjen Britanskemu. Dodatno težavo pri hitrejšem razvoju je bila odsotnost strojnih in težkih industrij v državi.³⁴ Težav je bilo veliko, saj je bilo tako ogromno državo kot je Indija težko obvladati in kljub temu, da je leta 1910 angleški kapital v Indiji predstavljal 10% vsega angleškega kapitala v tujini, to ni bilo dovolj, da bi se industrija v koloniji razvijala tako kot so si Britanci to predstavljali.³⁵ Z reformo leta 1919 so Britanci dodelili industrije v provincialno upravo, vendar so bile te tehnično in finančno prešibke za ekspanzijo. Vse do druge svetovne vojne se kljub ukrepom situacija ni izboljšala in je dejansko prihajalo do deindustrializacije države, saj je bilo razmerje med propadlimi avtohtonimi industrijami iz časa pred moderno

---

³¹ Stein, Burton. *A history of INDIA*. 2. izdaja. Velika Britanija: Willey-Blackwell, 2010, 248.

³² Desai, *Social Background*, 104-105.

³³ Gaži, Franjo. *Indija*. Zagreb: Poljoprivredni nakladni zavod, 1953, 80.

³⁴ Desai, *Social Background*, 105-107.

³⁵ Gaži, *Indija*, 81.

dobro in novimi modernejšimi industrijami, negativno. Med drugo svetovno vojno je razvoj lahkih industrij narasel, zaradi nastale situacije, vendar to ni bil znak napredka, temveč posledica izredne situacije, ki je nastala na svetovnem prizorišču. Še vedno je Indija za konkurenti močno zaostajala v mehanizaciji in racionalizaciji.³⁶

Kljub nekaterim negativnim posledicam moderne industrije v Indiji, ki smo jih navedli zgoraj, so si bile politične in socialne skupine dokaj enotne pri vrednotenju industrializacije kot pozitivne za indijsko ljudstvo. Videli so ogromen potencial v novem pristopu do industrije in zahteva po industrializaciji Indije je postala nacionalna zahteva, kar je zblížalo narod in pomembnejše indijske politične akterje pri kohezivnem delovanju v političnem prostoru.³⁷

3.3. Začetek političnega povezovanja

Že Sepojski upor leta 1857 je združil velik del indijske nacije, zaradi nastale situacije v državi, vendar je imel večinoma fevdalni pridih, v katerem so protestniki sanjali o obnovitvi mogulskega cesarstva. Upor je bil zaradi neorganiziranega delovanja posameznikov in pomoči Angležem s strani nekaterih ljudstev znotraj Indije, eventualno zadušen.³⁸ Glavne kritike upora so bile prav na račun posameznikov, ki so v glavnem pripadali razredu trgovcev, velikih zemljiških gospodov ali posojevalcev denarja. Ti so gledali samo na lastne koristi in bili celo glavni dušilci uporov. Zato v takih razmerah, kjer ni bilo čustvene povezanosti s preostalim delom ljudstva in domovino, preprosto ni moglo priti do večjih rezultatov kot pa teh, ki so sledili v prihodnjih letih.³⁹ Posledice upora so segale na več področij vsakodnevnega življenja, potrebne pa so bile tudi številne reforme britanske vlade. Najprej je bila na udaru vojska, še posebej v Bengalu, kjer je skoraj prenehala obstajati, zato so morali Britanci vpoklicati vojake iz domovine. Sledile so tudi drastične finančne reforme, za katere so tudi tukaj vpoklicali sposobne finančnike iz Anglije. Njihova glavna naloga pa je bilo likvidiranje letnega deficita v višini sedem milijonov funtov in prilagoditev indijskih financ na tranzicijo iz podeželjske ekonomije v svetovno gospodarsko silo.⁴⁰ Upor je bil prava ločnica za Britance v času

---

³⁶ Desai, *Social Background*, 108-122.

³⁷ Prav tam, 124.

³⁸ Nehru, Jawaharlal. *Odkritje Indije*. Prevedel Boris Verbič. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 373-375.

³⁹ Modern Indian history. https://www.tutorialspoint.com/modern_indian_history/ (Dostop: avgust 2019, zadnjič dopolnjeno: 2016), 163.

⁴⁰ Spear, Percival. *A history of India, vol. 2*. Velika Britanija: Penguin Books, 1965, 145-146.

njihovega vladanja v Indiji ne samo v zakonskem smislu temveč tudi v miselnosti. S tem imamo v mislih zasuk v odnosu do indijskega ljudstva, vključno z višje izobraženimi in tistimi, ki so jim bili zvesti pri izvrševanju oblasti. Pred odporom Angleži do Indijcev niso gojili posebnih negativnih občutkov in bili dokaj odprti, po Sepojskem uporuh pa se je to spremenilo. Pojavili so se občutki izoiranosti in ksenofobije, ki so vodili do tega, da so se oddaljili od Indijcev in živeli v nekakšnih kantonih ter se družili v privatnih klubih.⁴¹ Nakazal pa je, kako močen je lahko odpor kolonialistom v primeru, da bi se združil indijski narod v homogeno celoto. To se je začelo dogajati od 70-ih let 19. stoletja dalje, s pojavom nacionalizma med indijskim ljudstvom. Ta nacionalizem po definiciji ni bil podoben zahodnemu opredeljevanju tega pojava, saj tukaj ni šlo za zahteve po lastno vodeni državi, kjer bi imeli svoj jezik in teritorij, temveč prekrivanje starih idej z novimi, kar je povzročilo socialno prestrukturiranje družbe.⁴² Občutek pripadnosti se je stopnjeval in se s časom najprej pretovoril v politično povezovanje in zahteve po izboljšanju razmer, kasneje pa v zahteve po neodvisnosti Indije. Na zasnovo političnega delovanja je pomembno vplivalo izobraževanje, ki se je razvilo v drugi polovici 19. stoletja. Leta 1857 so Britanci v Kalkuti, Mumbaju in Madrasu ustanovili prve tri indijske univerze. Tukaj so se ustvarjali intelektualci, ki so se ob novih spoznanjih in razširjenju obzorij o dogajanjih v Indiji in svetu, vse bolj nagibali k drugačni ureditvi države in javno začeli izpostavljati slabosti novega ekonomskega ter političnega sistema v državi.⁴³

Leto 1885 je uradno naznanjalo začetek političnega življenja z ustanovitvijo Indijskega Nacionalnega Kongresa. V Mumbaju se je decembra sestalo 72 delegatov, ki naj bi zastopali intrese indijskega naroda, čeprav je takrat veljalo, da ti intelektualci bolj ali manj zastopajo večja mesta kot so Mumbaj, Kalkuta, Madras in Poona, kjer so tudi obiskovali univerze. Sprva je šlo za debatno združenje med intelektualno smetano Indijcev, v katerem so razpravljali o trenutnem stanju v državi. Britance so po večini spoštovali in si želeli, da bi podoben političen in socialen sistem kot v domovini vpeljali tudi v Indiji in jo naredili bolj enakovredno. Od takrat naprej se je kongres sestajal vsakoletno v drugem mestu, to je postal političen in socialen dogodek, ki so se ga udeleževali vsi omembe vredni državljani. To so bili šele začetki političnega delovanja, zato kongres med letom sploh ni aktivno deloval, kar je pomenilo, da formalno ni bil politična stranka, temveč nekakšno neformalno gibanje. Potrebno je povedati,

---

⁴¹ Heitzman, James in Worden, Robert L., ur. *India: a country study*. 5. izdaja. Washington: Federal Research Division of the Library of Congress, 1996, 37.

⁴² Spear, A history of India, 158.

⁴³ Markovits, *A history of modern India*, 354-355.

da je kongres do leta 1892 vodil Anglež Allan Octavian Hume, ki je tudi dal pobudo za ustanovitev le-tega. Britance sprva te razprave niso motile, saj ni prihajalo do kakšnih revolucionarnih političnih zahtev udeležencev kongresa. Prve zahteve, ki so jih na srečanjih izpostavili, so bile gospodarskega značaja, kar nas pripelje nazaj na trditev, da je gospodarstvo pomembno, če ne celo odločilno vplivalo na razvoj političnega življenja v Indiji.⁴⁴ Do leta 1900 se je Kongres razširil že po celotni Indiji in postal glavni predmet širjenja stremenj Indijskih intelektualcev. Ko je telo postalo tako znano in pomembno, se je začel konec harmonije med Britanci in člani Kongresa. Na eni strani so Angleži uvideli vse večjo vlogo sestankov in teženj tega gibanja, Kongres pa je moral za svoje preživetje in vpliv večkrat nasprotovati britanskim zakonom in predlogom tako s pozitivnimi povratnimi mnenji ali kritiko delovanja nadoblasti.⁴⁵

4. Zaton Britanskega imperija in bitka za neodvisnost Indije

To zadnje obdobje v kolonialni Indiji lahko datiramo od začetka prve svetovne vojne leta 1914, do druge svetovne vojne oziroma neodvisnosti, ki jo je Indija pridobila 1947. Začetek obdobja je s političnega in družbenega vidika bolj smotrno postaviti od leta 1917 dalje, ko se začne hiter vzpon politične opozicije Britancem. Glavna razloga za to sta vpliv svetovne vojne in predvsem Gandhijev nastop na politični sceni.

3.1. Začetek Gandhijevega delovanja in Amritsarski masakr

Gandhi je svoje sposobnosti pokazal že na začetku 20. stoletja, ko je deloval v Južni Afriki in se boril za pravice Indijcev v tej državi. Tam je organiziral tri pasivne akcije s politiko nenasilja imenovano *satyagraha*, ki je tudi kasneje v Indiji igrala pomembno vlogo v boju za neodvisnost.⁴⁶ Pri njegovem razmišljanju je bil temelj to, da nasilje ne omogoča dolgoročnih rezultatov. Strinjal se je s tem, da nasilje lahko prinese začasno rešitve za nastali problem, vendar s tem tudi odobrava tako vedenje za vse prihodnje generacije. Vsak nasilen izbruh, ki je prinesel rezultat, je tako za prihodnje primere pomenil, da je nasilje edino učinkovito sredstvo

---

⁴⁴ Markovits, *A history of modern India*, 359-360.

⁴⁵ Spear, *A history of India*, 170.

⁴⁶ Markovits, *A history of modern India*, 367.

za doseganje zadanih ciljev. Tudi sam je skozi življenjsko pot večkrat pomislil tudi o drugačnih opcijah kot samo nenasilju, a vedno znova ugotovil, da bi s terorjem nad ljudmi razočaral sebe in izneveril svoja dolgoletna prepričanja. Njegove ideologije ni uspela spremeniti še tako težka situacija. Prav zaradi tega se je v indijsko in svetovno zgodovino zapisal z zlatimi črkami ter postal ena najbolj priljubljenih osebnosti 20. stoletja.⁴⁷

Leta 1915 se je vrnil v rodno Indijo in se najprej ni preveč politično izpostavljal, šele, ko je videl v kakšnem položaju so kmečki, industrijski in ostalih nižji sloji, se je odločil za nekatere ukrepe. Njegov izjemen vpliv je bil med leti 1917 in 1922 na vrhuncu, v tem času je igral predvsem vlogo nekakšnega mediatorja in po mirni poti skušal rešiti nastala trenja med socialnimi razredi v Indiji. Njegova odlična retorika in pacifizem sta vlivala upanje nižjim slojem, ki so v njem videli rešitelji nastale socialne in gospodarske situacije v kateri je veliko ljudi trpelo za revščino in lakoto. Na drugi strani ga tudi Zemindarji niso zavračali, saj jim je njegov miren način dialoga vlivl upanje, da bo dosegel spravo med skreganimi kmeti in lastniki zemlje.⁴⁸

Med leti 1917 in 1919 je prišlo do reform Angležev, najbolj znani *Rowlatt acts*, so denimo leta 1919 sprejeli uvedbo posebnih sodišč, ki so lahko ljudi pripirali na podlagi prevratniških aktivnosti, kar je imelo zelo ohlapen pomen. Ta in nekateri drugi ukrepi so izzvali vrsto protestov po državi. Tudi Gandhi je pozval k protestu proti novo uvedenim zakonih, ki naj bi bili izvedeni po mirni poti, Nacionalni kongres se protesta ni udeležil. Protesti pa se niso odvijali po Gandhijevih načrtih, saj so se protestniki, zaradi stiske in jeze, odzvali zelo burno in agresivno in pobudo k protestu razumeli kot poziv k revoluciji. Nasilen odziv je tudi pri Angležih sprožil buren odziv in kot posledica se je zgodilo eno najbolj krvavih in grozovitih britanskih dejanj v času njihovega vladanja. Govorimo o Amritsarskem masakru oziroma pokolu, ki se je zgodil 13. aprila 1919, ko so britanski vojaki po ukazu generala Dyerja ustrelili množico ljudi, ki se je zbrala na mirnem shodu v Jallianwala Baghu v Amritstarju.⁴⁹ Ubitih je bilo 379 ljudi, vključno z nekaterimi otroci in ženskami. Represija se je v prihodnjih dneh in mesecih še stopnjevala predvsem v pokrajini Punjab kjer so bili protesti najbolj intenzivni. Tudi drugod, recimo v Mumbaju, Kalkuti, Delhiju in drugih mestih, se je zbralo veliko protestnikov. Kmalu so Britanci vzpostavili mir v celotni državi, vendar so bile posledice dogodka v Amritsarju dolgotrajne in so odmevale še dolgo po incidentu. Decembra istega leta je bil sprejet

---

⁴⁷ Ray, B.N. *Gandhigiri: Satyagraha after hundred years*. New Delhi: Kaveri Books, 2008, 116.

⁴⁸ Markovits, *A history of modern India*, 367-368.

⁴⁹ Prav tam, 368-369.

Government of India Act, ki je skušal napetost med Indijci in Angleži umiriti in dal možnost večjega vključevanja Indijcev v parlament. Kljub temu je bil razpon med Indijskim ljudstvom in Britanskimi oblastmi večji kot kadarkoli, odkar je oblast v Indiji prevzel britanski parlament. Tudi Gandhija so dogodki presenetili in šokirali, zato je moral v prihodnjih letih k težavam in napetostim med vladajočimi in indijskim prebivalstvom pristopiti na drugačen način.⁵⁰

4.2. 20-leta: obdobje dualizma v indijski politiki in zahteve po gospodarskih reformah ter avtonomnosti

Zaradi predhodno omenjenih dogodkov in različnih vizij pomembnih Indijskih politikov, se je Kongres razcepil na dve frakciji. Ena je ostala zvesta Gandhijevemu miroljubnemu načinu reševanja težav in sporov znotraj države, kljub temu, da je Gandhi izstopil iz Indijske politične scene, druga pa je bila bolj radikalna in se zavzemala za bolj revolucionarno delovanje indijskega ljudstva. Zagotovo je bil najpomembnejši politik znotraj Kongresa Jawaharlal Nehru, ki je leta 1928 na konferenci tudi formuliral znano Nehrujevo poročilo, v katerem je zahteval popolno avtonomnost Indije znotraj Britanskega imperija. Tretja stran, ki je imela manj politične moči, so bili muslimani, ki so vrsto let vztrajno borili za boljši položaj in avtonomijo v provincah, kjer so predstavljali večinski del populacije. Vseeno je moč in vpliv Kongresa v tem desetletju postala veliko večja in prelevil se je v vse prej kot običajno politično stranko, saj ga je obdajalo pravo revolucionarno ozračje. Na gospodarskem področju so se ves čas izražale zahteve in predlogi o reformah. Kongresne stranke so sprva mirno pozivale oblasti k čimprejšnji spremembi pravnih ukrepov v korist kmetov in delavcev, saj so slutili krizo in zaostritev razmer v državi. Na splošno je bilo agrarno vprašanje najvažnejši družbeni problem, saj je zaradi specifične tematike zahteval največjo pozornost. Tukaj ni šlo zgolj za eno reformo, ki bi bila potrebna temveč za celo vrsto, saj je vsaka pokrajina zahtevala posebno pozornost zaradi drugačnih razmer in razredne sestave kongresnih organizacij v posamezni pokrajini. Večjo angažiranost pri zahtevah po reformah v kmetijstvu je bilo možno opaziti ob pojavu pokrajinskih parlamentov.⁵¹ V njih je bilo več predstavnikov poljedelskih področij, ki so izpostavljali nujnost nove agrarne reforme. Kongres je med primarne interese uvrstil tudi druge gospodarskega panoge in probleme, ki so obremenjevali indijsko prebivalstvo. Razvoj

---

⁵⁰ Markovits, *A history of modern India*, 369.

⁵¹ Prav tam, 372-373.

industrije, delavske razmere v tovarnah in številna druga vprašanja so postala temelj kongresnega delovanja, kar potrjuje ključen vpliv gospodarstva na politično delovanje v Indiji. Britanska vlada se za probleme ni zmenila in jih prezirala, sicer je ustanavljala komisije, ki so po več let zbirale podatke in izdelovale poročila o gospodarskih razmerah v državi, vendar niso izdelale pravih statistik, zato ni bilo pregleda nad dejanskimi podatki, kar je zaviralo kakršenkoli napredek. Kongres si je želel gospodarskega napredka, kakršen se je odvijal v Združenih državah Amerike, še bližje pa jim je bil nagel razvoj v Sovjetski zvezi, kjer so prav z revolucijo dosegli hiter razvoj.⁵² Ta revolucija je bila dosežena s silo in ne na Gandhijev način, tudi zato je morda v kombinaciji z vse večjim nezadovoljstvom prihajalo do vse več pobudnikov radikalnih ukrepov znotraj Kongresa. Radikalne in revolucionarne ideje so se proti koncu 20-ih let vse bolj prenašale tudi na ljudstvo, saj so se odvijali številni protesti in v skrajnih primerih celo teroristične akcije. Najhuje je bilo konec desetletja, ko se je aprila 1929 zgodil tudi bombni napad na Centralni zakonodajni zbor, ki ga je izvedel revolucionar Bhagat Singh, zato je bil kasneje tudi obsojen na smrt. Na drugi strani so v manjšem številu proteste nekateri še vedno izvajali po Gandhijevem zgledu v notranjosti države. V okrožju Gujarat so se kmeti uprli višjim davkom na zemljo. Angleži so čez čas popustili in s tem je prišlo do zmage in povratka Gandhija na politično sceno. Gandhi se je leta 1928 ponovno udeležil konference Kongresa, v kateri so razglabljali o Nehrujevem poročilu, s katerim je postal status dominiona glavni cilj kongresa, v primeru, da ga Angleži ne bi potrdili, so napovedovali razglasitev neodvisnosti. Gandhi je za predsednika kongresa predlagal kar Nehruja, saj se je sam želel posvetiti drugim aktivnostim. Sam je izpostavljajal predvsem ključno vlogo gospodarskega aspekta, na primer delo v vaseh, prepoved alkohola in bojkot uvoženega blaga. Angleži zahtevam Indijcev niso ugodili in tudi po sestanku med Lord Irwinom in Gandhijem 1929, se ni zgodilo nič. Kongres se je na podlagi tega dokončno razglasil za organizacijo gibanja civilne neposlušnosti in se opredelil za totalno neodvisnost Indije.⁵³

---

⁵² Nehru, *Odkritje Indije*, 419-426.

⁵³ Markovits, *A history of modern India*, 373-374.

4.3. 30-ta leta: Gibanje civilne neposlušnosti, večja moč Kongresa in njegov odnos do gospodarske situacije v državi

Zgodnja leta je državo najbolj zaznamovalo gibanje civilne neposlušnosti, ki je svoj vrhunec doživelo v letih 1930 in 1931, trajalo pa vse do 1934. Pričetek lahko uvrstimo na zadnji dan januarja leta 1930, ko je Gandhi nekaj tednov kasneje po srečanju z Lordom Irwinom prav njemu predložil ultimatum v enajstih točkah. V njem se ni osredotočil na konstitualne spremembe, temveč na glas ljudstva, saj so bile zahteve socialnega in gospodarskega značaja. Točke, ki bi vplivale na gospodarstvo so bile sledeče: znižanje davkov na zemljo za 50%, ukinitve davka na sol in vladnega monopola nad prodajo le-te. Vpliv gibanja je bil veliko bolj opazen kot pred desetletjem, saj so bile v nekaterih regijah administrativne inštitucije povsem paralizirane zaradi odpovedi majhnih funkcionarjev v vaseh. Protesti so bili pogosto množični, kljub temu, da so bili mirne narave, je vseeno skokovito naraščalo število aretacij, zato so bili zapori ponekod prenapolnjeni. Učinek Gandhijevega delovanja je bil opazen in imel je vse večji vpliv na množico indijskega prebivalstva ter na Kongres. Gibanje se je razlikovalo tudi v tem, da se je vanj vključevalo manj študentov, urbane intelektualne smetane in delavskega razreda. So pa na drugi strani vanj pristopali trgovci in kapitalisti, kar je bilo z gospodarskega vidika veliko bolj pomembno. Mestna centra sta bila predvsem Mumbaj in Ahmadabad, tudi na podeželju je uspeh rasel in kmalu so ruralne regije (najbolj Gujarat) prevzele pobudo pri uveljavljanju gibanja. Gibanje je prešlo v zaton po tem, ko je Gandhi sklenil kompromis z Angleži. V zameno za upoštevanje njegovih zahtev za davek na sol in osvoboditev političnih zapornikov je moral opustiti delovanje gibanja civilne neposlušnosti. Kasneje na srečanju v Angliji spet ni našel skupnega jezika z vladajočimi oblastmi in delovanje gibanja se je nadaljevalo. Nanj so bile tokrat britanske oblasti bolj pripravljene in po neuspešnem nadaljevanju je moral Gandhi aprila 1934 gibanje dokončno suspendirati. Kot da ne bi bilo dovolj težav znotraj države, je v 30-ih letih svet prizadela Velika gospodarska kriza in posledično tudi Indijo, kar je povzročilo novo trpljenje za nižje sloje.⁵⁴

Leta 1935 so Britanci sprejeli nov *Government of India Act*, ki je v primerjavi s tistim iz 1919 naredil zgolj majhen napredek in še vedno ni zadovoljil zahtev indijskega javnega mnenja. Največji napredek je bil na političnem področju, saj je nov zakon dajal veliko večjo moč provincialnim parlamentom. Namen je bil povečati krog kolaboratorjev z oblastjo, kar pa je

---

⁵⁴ Markovits, *A history of modern India*, 374-378.

predstavljalo možnost, da bi parlamenti izkoristili večjo moč in se zarotili proti kolonialistom, na kar očitno Britanci niso pomislili. Njihov načrt se ni izšel po načrtih, saj pri poskusih, da bi trgovce in kapitaliste vključili v kapitalistično stranko, niso bili uspešni, ravno nasprotno, ti so želeli ohraniti povezavo s Kongresom in njegovimi idejami. Na drugi strani so se tudi kmetje začeli povezovati med seboj v tako imenovane kmečke unije. Leti 1936 in 1937 pa sta bili za Kongres prelomni, saj je postal polnopravna stranka in rekrutiral več sto tisoč članov, ki so prihajali večinoma iz kmečkega okolja, saj je šlo za manjše in srednje lastnike na podeželju. Poleg tega je Kongres na volitvah 1937 močno zmagal in formiral vlado v šestih provincah ter s tem še povečal svoj vpliv na indijskem podkontinentu. Kongresne vlade je bila bolj uspešna na podeželju, kjer je uspela zadovoljiti male in srednje lastnike zemlje, ki so posledično formirali glavno volilno bazo. Pri industriji niso uspeli doseči takega zadovoljstva industrijskih delavcev, kljub temu, da so od industrialistov izborili višje plače za delavce, vendar v zameno obljubili, da ne bodo zahtevali nadaljnih zviševanj plač. Ta dvig plače ni bil dovolj, da bi ustavil proteste, ki so se nadaljevali. Tudi glede industrijske politike si v Kongresu niso bili enotni, saj se je na eni strani Gandhi zavzemal za obnovo domače obrti in industrije, večina ostalih kongresnikov pa si je želelo nadaljnje industrializacije in razvoja veleindustrij.⁵⁵

Že v 20-ih letih se je Kongres ob težavah železarn in jeklarn vztrajno prizadeval za pomoč letem in s tem izražal svojo podporo razvoju veleindustrije. Tematika s katero so se pri industriji največkrat sporekli z vlado, je bila ladjedelstvo. Britanci tukaj niso želeli popuščati, saj so skrbeli za interese svojih vplivnih ladjedelniških družb. Poleg ladjedelstva so si Kongresne vlade želele začetka proizvodnje industrijskega alkohola, ki bi pomembno vplival na povečanje dohodka industrije. Glavni razlog so bili veliki ostanki sirupa v tovarnah sladkorja kot stranskega produkta, saj ga niso mogli koristno uporabiti. Tudi temu predlogu Britanci niso ugodili, ker so ponovno ščitili zasebne interese velikih podjetij kot sta Shell in Burma Oil. Šele 1942, ko je bila Burma zasedena v 2. svetovni vojni, so dovolili pridelavo industrijskega alkohola. Največji nasprotnik velikim industrijskim premikom je bil prav Gandhi, ki je živel in posebljal življenje siromakov, zato mu kapitalistična usmerjenost po zahodnem zgledu ni bila všeč. Drastičnih premikov v veleindustriji zaradi zaščite lastnega kapitala vplivnežev ni bilo mogoče doseči, zato je Gandhijeva vizija razvoja male industrije bila vse bolj priljubljena. Nehru in nekateri ostali člani Kongresa so začeli vse bolj razmišljati o podpori ustanavljanja zadrug, saj so tam videli večjo možnost premika v pravo smer.⁵⁶ Nekateri faktorji kot so vse

---

⁵⁵ Markovits, *A history of modern India*, 378-382.

⁵⁶ Nehru, *Odkritje Indije*, 471-485.

večja uporaba električne energije po državi in zavzemanje za decentralizacijo so lahko igrali pomembno vlogo pri razvoju in konkurenčnosti domače obrti napram veleindustrijskim obratom. Kljub izrazitemu zagovarjanju domače obrti, Gandhi ni živel v nerealnem svetu in se zavedal pomembnosti tako ene kot druge industrije in nekoč dejal: »Proti strojem samim nimam nič, le proti nespametnem hlepenju po strojih«. To kaže na željo po uravnoteženi industriji v državi, kjer je v idealnem scenariju cvetoča domača obrt, s podporo nekaterih večjih industrijskih obratov.⁵⁷

4.4. Zadnja leta Britanskega imperija: 2. svetovna vojna, gibanje za neodvisnost in neodvisnost Indije leta 1947

Tako kot na veliko večino sveta je 2. svetovna vojna vplivala tudi na Indijo, sicer ne tako neposredno, vendar vseeno so Britanci mobilizirali indijske vojake in jih poslali v bitke, kjer so se vojskovali za tuje interese. Ena od glavnih udeleženk na zavezniški strani je bila tudi Velika Britanija, ki se zaradi konstantnih Nemških pritiskov ni mogla toliko ukvarjat s kolonijami kot v obdobju med vojnami, kar je pomembno vplivalo na nekatere dogodke v začetku 40-ih let 20. stoletja. Indijska politika se je v tem obdobju zavzemala za tako imenovano dvojno politiko do vojne, saj so na eni strani ostro obsojali nacizem, fašizem in japonski militarizem in bili pod pogojem, da v to privoli narod, tudi pripravljeni vstopiti v vojno. Po drugi strani pa so poudarjali indijsko svobodo in to, da je le svobodna Indija lahko uporabna v svetovni vojni. Indijci so se bali, da bodo Britanci ponovno več sto milijonski indijski narod vključili v vojno tako kot leta 1914 in kljub negodovanjem in izrazitem javnem mnenju proti vojni, je prišlo ravno do tega. Kar je Indijce še bolj bolelo je dejstvo, da so se ostali britanski dominioni lahko samostojno odločali ali bodo v vojno vstopili, le v Indiji je to bilo odsotno. Indijsko ljudstvo in politiki niso bili več pripravljeni popuščati in se žrtvovati, saj so to pod kolonialno oblastjo počeli že več kot stoletje. Za pridružitve k boju proti sovražnim silam so zahtevali sodelovanje in ne vsiljevanje boja, zato so sprejeli odločitev, da se bodo vsaki vsiljeni odločitvi uprli. Ker se Britanci kljub težki situaciji za predloge in pobude Kongresa in njegovih deželnih vlad niso zmenili, so te odstopile v kar osmih od enajstih provinc in tam je ponovno zavladal en sam

---

⁵⁷ Nehru, *Odkritje Indije*, 471-485.

človek. To je pomenli korenito spremembo ne samo političnega vodstva, temveč celotne politike in upravnih metod.⁵⁸

Na osrednjo politično sceno se je ponovno vrnil Gandhi, ki je ponovno skušal obuditi gibanje civilne neposlušnosti, vendar tokrat v manjšem številu in samo z ljudmi, ki bi upoštevali njegova načela *satyagrahe*. V tem obdobju je bil zaradi kriznih razmer poudarek predvsem na vojaških zadevah, Britanci se z gospodarsko situacijo Indije niso mogli in tudi niso hoteli ukvarjat, saj nanje še vedno niso gledali kot na enakovredne in jim želeli pomagati pri napredku in razvoju države. Poleg Gandhijevega gibanja se je leta 1942 pričelo še eno gibanje, ki ga je začel kar Kongres sam, imenovano Zapustite Indijo (Quit India movement). Britanci so to vzeli kot napoved vojne in avgusta 1942 aretirali skoraj vse pomembnejše vodje Kongresa, vključno z Gandhijem. To je povzročilo veliko negotovanje med ljudmi in izbruhnili so številni neredi. V času vojne so bili protesti stalno prisotni, tudi ko se je vojna z Japonsko za Indijo končala, so se neredi še stopnjevali in multiplicirali. To je pustilo posledice tudi na ekonomski in gospodarski situaciji v državi.⁵⁹

Zadnji britanski namestnik je bil Lord Mountbatten, ki je bil do aprila 1947 prepričan, da je odcep Indije neizogiben. Predlagal je volitve za province, v katerih so se te lahko odločile za osamosvojitve in priključitev ali Indiji ali Pakistanu. Pakistan so seveda izbrale province v katerih so prevladovali muslimani, ostale pa so se pridružile Indiji, z izjemo treh provinc med katerimi je bil Kašmir, ki niso podpisale nobene pogodbe. 14. in 15. avgusta sta Indija in Pakistan postala samostojna dominiona in članici British Commonwealtha. Za Indijo je bil status začasen, dokler ni ustavni odbor razglasil novo ustavo in s tem je 26. januarja 1950 sprejel popolno neodvisnost Indije. S tem sta Indija in celoten indijski narod obrnila nov list v svoji zgodovini.⁶⁰

4.4.1. Gospodarsko stanje v času osamosvojitve

Za konec lahko na hitro ponazorimo še stanje ekonomije v Indiji v času, ko se je ta osamosvojila. Po deležu proizvodnje je bilo kmetijstvo še vedno daleč na prvem mestu, vendar so zaradi nizke produktivnosti velik del predstavljala že omenjena manufakturna dela. Svetovno

---

⁵⁸ Nehru, *Odkritje Indije*, 487-505.

⁵⁹ Markovits, *A history of modern India*, 383, 468-469.

⁶⁰ Prav tam, 481-483.

znani so bili predvsem izdelki iz bombaža, svile, železa in kamna. Agrikulturni sektor je še vedno predstavljal 85%, vendar je ob že tako mizernem stanju pod britansko oblastjo, prejel nov udarec ob odcepitvi Indije, saj so bili kmetijski izdelki vezani na britanski trg, ki ga od tedaj ni bilo več. V podobni situaciji je bil tudi industrijski sektor, kjer je bilo pristotnega še več brezposelnega delavstva, zaradi ukinjanja manufakturnih obratov in ob enem uvažanja cenejših angleških produktov. Tudi doprinos industrije k BDP-ju je bil zelo nizek. En redkih delov gospodarstva, kjer je bil opazen konstanten napredek, je bila trgovina. Že stoletja je bila Indija trgovinska država, zaradi svoje široke palete naravnih surovin, ki so jih izvažale, kot že omenjeno pa so bili znani tudi po svojih ročnih izdelkih.⁶¹ V celotno sliko lahko vzamemo še demografsko eksplozijo že v 1. polovici 20.stoletja, ko je bila recimo leta 1941 zabeležena 14,2% rast prebivalstva.⁶² Vsi zgoraj navedeni podatki pričajo o težki gospodarski in družbeni situaciji po osamosvojitvi in velikemu zalogaju za vse prihodne politične veljake v indijskem prostoru.

---

⁶¹ Dreze, Jean and Amartya, Sen. *Economic Development and Social Opportunity*. India: Oxford University Press, 1996, 4-9.

⁶² Krishnan, C., ur. *Indian economy*. Kalkuta: University of Calicut, 2011, 10.

5. Zaključek

Skozi nalogo smo izpostavili ključne značilnosti in spremembe v gospodarstvu pred in med kolonialnim obdobjem in njihov vpliv na politično ter družbeno stanje v Indiji. Vsak nov ukrep Britancev je prinašal večje nezadovoljstvo med indijskim ljudstvom, saj so podirali večstoletne temelje indijske družbe. Najbolj bodejo v oči ukrepi Angležev na agrarnem področju, saj je Indija bila in še vedno je, izrazito agrarna država, z veliko večino podeželskega prebivalstva. Z uveljavljanjem kapitalističnega sistema so podirali tradicionalne sisteme podeželja. Prav tako so kolonializatorji začeli odpirati nove industrijske obrate in zapirati tradicionalne manufakturne dejavnosti, ki so bile ponos Indije. Razmere so postajale vedno bolj napete, vse do prve velike prelomne točke v kolonialni zgodovini Indije, to je Sepojski upor leta 1857. Ta je za sabo potegnil številne spremembe in reforme Britancev, ki so v Indijcih začeli videvati resno grožnjo po prevzemu oblasti. Zaradi novih transportnih poti, kot so železnice ali na splošno hitrejšega prenosa podatkov, so indijski intelektualci začeli uvidevati možnosti skupnega nastopa na političnem prostoru. Indijski nacionalni kongres, ustanovljen 1885, je prvi odpiral možnosti skupnega političnega delovanja, ki se je do začetka 20. stoletja razširilo na celotno državo. Ko je na politično sceno s svojo politiko nenasilja stopil še Gandhi, so bili Britanci pod vse večjim pritiskom. Številni nezadostni ukrepi v 20-ih in 30-ih letih so zgolj povečali moč Kongresa, ki je odločno nastopal proti oblasti. Ob zatonu Britanskega imperija in vse večji politični moči Kongresa, je bila eventualna osamosvojitve Indije zgolj vprašanje časa. Ko je ta napočila leta 1947, so se Indijci podali na dolgo pot gospodarskega okrevanja in kasneje tudi vzpona, vendar z nekaterim prepotrebim znanjem, ki so ga skozi leta Britanci prenesli na indijsko družbo. To je ena od pozitivnih lastnosti, ki je Indiji po osamosvojitvi omogočila hitrejši razvoj države, večina ostalih ukrepov skozi več kot stoletno premoč Velike Britanije pa je bila za indijsko ljudstvo negativnih in prinesla nezadovoljstvo med ljudi.

6. Viri in literatura

Hambrock, Jana in Hauptman, Sebastian. *Industrialization in India*. Dublin: The university of Dublin, 1999.

History of Indian economy, chapter-V. Indija: INFILBNET Centre.

Modern Indian history. https://www.tutorialspoint.com/modern_indian_history/ (Dostop: avgust 2019, zadnjič dopolnjeno: 2016).

Roy, Tirthankar. *The economic history of India, A review*. Delhi: Oxford University Press, 2000.

Desai, A.R. *Social background of Indian nationalism*. 5. izdaja. Indija: Popular Prakashan, 1976.

Dreze, Jean and Amartya Sen. *Economic Development and Social Opportunity*. India: Oxford University Press, 1996.

Gaži, Franjo. *Indija*. Zagreb: Poljoprivredni nakladni zavod, 1953.

Heitzman, James in Worden, Robert L., ur. *India: a country study*. 5. izdaja. Washington: Federal Research Division of the Library of Congress, 1996.

Hunter, Sir William Wilson. *A history of British India, vol. 2*. London: Longmans, Green, and co., 1912.

Ishwaran, K. *Tradition and economy in village India*. London: Routledge & Kegan Paul, 1966.

Krishnan, C., ur. *Indian economy*. Kalkuta: University of Calicut, 2011.

Markovits, Claude, ur. *A history of modern India (1480-1950)*. Prevedla Nisha George in Maggy Hendry. London: Anthem Press, 2004.

Nehru, Jawaharlal. *Odkritje Indije*. Prevedel Boris Verbič. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956.

Ray, B.N. *Gandhigiri: Satyagraha after hundred years*. New Delhi: Kaveri Books, 2008.

Rosen, George. *Peasant Society in a Changing economy*. Združene države Amerike: University of Illinois Press, 1975.

Singh, Charan. *India's poverty and its solution*. Indija: Asia publishing house, 1964.

Spear, Percival. *A history of India, vol. 2*. Velika Britanija: Penguin Books, 1965.

Stein, Burton. *A history of INDIA*. 2. izdaja. Velika Britanija: Willey-Blackwell, 2010.

Williams Jackson, A. V., ur. *History of India*. London: The Grolier Society, 1906.